

Олена С. Аносова*

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ КОРПОРАТИВНОГО РОЗВИТКУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Розглянуто сутність та визначено місце стратегії корпоративного розвитку в системі стратегічного планування акціонерного товариства. Встановлено вплив структурної побудови та особливостей здійснення корпоративних відносин на динаміку розвитку акціонерного товариства. Проведено структурування та дано характеристику складових організаційно-економічного механізму корпоративного розвитку акціонерного товариства. Доведено необхідність досягнення компромісу між стратегічними очікуваннями учасників в процесі формування стратегії корпоративного розвитку акціонерного товариства.

Ключові слова: акціонерне товариство, корпоративний розвиток, корпоративні відносини, стратегія корпоративного розвитку, стратегічне планування.

Літ. 15.

DOI 10.32752/1993-6788-2019-1-222-69-76

Елена С. Аносова

ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ КОРПОРАТИВНОГО РАЗВИТИЯ АКЦИОНЕРНОГО ОБЩЕСТВА

Рассмотрена сущность и определено место стратегии корпоративного развития в системе стратегического планирования акционерного общества. Установлено влияние структурного построения и особенностей осуществления корпоративных отношений на динамику развития акционерного общества. Проведена структуризация и дана характеристика составляющих организационно-экономического механизма корпоративного развития акционерного общества. Доказана необходимость достижения компромисса между стратегическими ожиданиями участников в процессе формирования стратегии корпоративного развития акционерного общества.

Ключевые слова: акционерное общество, корпоративное развитие, корпоративные отношения, стратегия корпоративного развития, стратегическое планирование.

Olena S. Anosova

FORMING THE STRATEGY OF CORPORATE DEVELOPMENT FOR A JOINT-STOCK COMPANY

The essence of corporate development strategy has been considered, and the place of this strategy within the joint-stock company's strategic planning system has been determined. The influence of structural construction and peculiarities of corporate relations implementation on the dynamics of joint-stock company development has been established. The components of the organizational and economic mechanism of joint-stock company corporate development have been structured and characterized. The need to reach a compromise between the strategic expectations of the participants of the corporate development strategy forming process for a joint-stock company has been proved.

Keywords: joint-stock company, corporate development, corporate relations, strategy of corporate development, strategic planning.

Peer-reviewed, approved and placed: 02.12.2019.

Постановка проблеми. Відображенням наявних тенденцій щодо ускладнення сучасних умов господарської діяльності стають прискорення

* University of Customs and Finance, Dnipro, Ukraine.

темтів техніко-технологічних змін виробничої бази економічної активності, неухильне збільшення гостроти конкуренції на глобалізованих світових ринках та розширення потреб споживачів, безупинне збільшення вимог щодо забезпечення ефективності використання ресурсного потенціалу та інші результати трансформації існуючого суспільного устрою в напрямку поступової розбудови новітнього постіндустріального інформаційного суспільства. За такі умови ключовими вимогами щодо забезпечення належної конкурентоспроможності та досягнення сталих конкурентних позицій підприємства в першу чергу виступає формування новітніх та оновлення традиційних форм та методів організації господарського співробітництва та управління процесами економічної активності. Найбільш вагомий потенціал гнучкого та адаптивного реагування на нові стратегічні можливості та господарські виклики сучасного економічного середовища є притаманним для корпоративних підприємств (господарських товариств), в основі структурної побудови та функціонального устрою яких знаходиться надзвичайно складна система динамічного узгодження та збалансування різних прагнень та інтересів учасників корпоративного співробітництва, що дозволяє корпораціям забезпечити швидке пристосування до будь-яких господарських перетворень. Проте важливою передумовою для продуктивного використання широкого кола суттєвих переваг корпоративної (насамперед, акціонерної) форми організації економічної активності стає необхідність всебічного урахування особливостей впливу структурної побудови та параметрів здійснення корпоративних відносин на динаміку розвитку акціонерного товариства, що, зокрема, має знаходити відображення у розбудові належного механізму стратегічного планування та управління, при формуванні адекватної стратегії корпоративного розвитку тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні аспекти, методичні положення та практичні аспекти стратегічного планування розвитку акціонерного товариства (АТ) в контексті удосконалення організації корпоративного управління та раціоналізації структурної побудови системи корпоративних відносин докладно розглядалися в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, таких як Ареф'єва О. [1], Баб'як М. [4], Баюра Д. [2], Боковець В. [3], Васюткіна Н. [1], Воронкова А. [4], Гераськін М. [5], Гуцалюк О. [6], Кизим М. [7], Кнелл А. [12], Коренєв Е. [4], Мажура І. [4], Орлова Н. [8], Пилипенко А. [7], Поважний О. [8], Попов О. [9], Сердюков К. [10], Смит Р. [14], Тіс Д. [15], Шматько Н. [11], Шоу Д. [13], Ялдіні І. [7] та ін. Проте в більшості сучасних досліджень не знаходить повного та адекватного висвітлення феномен корпоративного розвитку як об'єкт стратегічного планування, а, отже, не у повній мірі забезпечується урахування саме тих аспектів формування відповідної стратегії розвитку акціонерного товариства, що пов'язані із корпоративними особливостями прийняття та реалізації стратегічних рішень у АТ. Необхідність поглибленого вивчення впливу цих особливостей на процеси стратегічного планування та управління, а також нагальність потреб корпоративних підприємств у формуванні належного теоретичного та методичного підґрунтя управлінської діяльності у цій сфері обумовлюють доцільність здійснення поглиблених досліджень у цьому напрямку.

Мета дослідження у роботі полягає у обґрунтуванні ролі та значення стратегії корпоративного розвитку в системі стратегічного планування акціонерного товариства, а також у розробці рекомендацій щодо формування стратегії корпоративного розвитку акціонерного товариства.

Основні результати дослідження. Основним джерелом виникнення широкого кола особливостей та відмінностей в структурній побудові та режимах діяльності акціонерного товариства (порівняно до інших форм організації господарської активності) є виникнення й існування між учасниками особливого виду корпоративних відносин, що носять визначально-стрижневу роль та виняткове значення для функціонування та розвитку АТ. Природа виникнення та механізм прояву корпоративних відносин характеризується специфічним економічним змістом та своєрідним суспільним наповненням, що визначаються органічним зв'язком та пріоритетною спрямованістю на налагодження, узгодження та упорядкування умов започаткування, продовження та припинення спільної діяльності між учасниками таких відносин (процесу корпоративного співробітництва). Об'єднувальною основою для виникнення й продовження корпоративного співробітництва в акціонерному товаристві, таким чином, виступає певна мотиваційно-утворювальна єдність, що виникає між учасниками корпоративних відносин в ході спільної діяльності та яка базується на розширенні при цьому можливостей даних учасників щодо якнайбільш повного задоволення індивідуальних та колективних інтересів. Отже, корпоративні відносини в економічній сфері являють собою найдосконалішу форму виявлення суспільних зв'язків, здійснення яких передбачає надзвичайно високий рівень осмислення та збагнення суб'єктами (на локалізовано-індивідуальному та колективно-об'єднаному рівнях) власних інтересів та цільових орієнтирів діяльності, а також логічного усвідомлення передумов та вимог, функцій та ролей, форм та методів, процедур та інструментарію забезпечення якнайбільш повної реалізації зазначених інтересів в рамках корпоративного співробітництва. Спільний (є результатом та наслідком взаємодії учасників, яка ґрунтується на консенсусному встановленні умов співпраці, норм і правил регулювання відносин) та об'єднаний (базується на свідомій частковій відмові суб'єктів від частки природних прав в обмін на можливість участі у розподілі досягнутих результатів спільної діяльності) зміст корпоративних відносин в контексті забезпечення результативного та ефективного корпоративного співробітництва визначає особливість значення та стрижневу роль процедур ідентифікації та визначення інтересів, упорядкування та узгодження комплексу цілей та стратегій учасників, вироблення загальної політики формування та використання ресурсної бази господарської активності корпорації.

В рамках такого підходу корпоративний розвиток акціонерного товариства пропонується розглядати як певну діалектичну єдність змін кількісних (розмір акціонерного капіталу; фінансові результати діяльності та обсяги їх дивідендного розподілу; вартість корпоративних прав та ін.), структурних (конфігурація розподілу корпоративного контролю та економічної влади; функціональне наповнення прав та повноважень

учасників; зміст та особливості виконання управлінських функцій та робіт в сформованому механізмі управління акціонерним товариством; обсяги відповідальності виконавців і т. і.), якісних (рівень забезпечення очікувань учасників щодо використання отриманих результатів спільної діяльності для задоволення індивідуальних та групових інтересів, а також обсяги отримання низки супутніх соціально-значущих ефектів, що визначають роль та значення певної корпорації в житті суспільства) параметрів корпоративних відносин, перетворення умов та засад здійснення яких призводить до відповідного розширення можливостей щодо збільшення результатів корпоративного співробітництва. Рушійною силою корпоративного розвитку виступають при цьому свідомі та цілеспрямовані дії учасників корпоративних відносин щодо гнучкого та адаптивного реагування як на необхідність перегляду умов співпраці (визначаються перерозподілом корпоративного контролю та економічної влади між суб'єктами спільної діяльності), так і на об'єктивно неминучі зміни в господарському середовищі.

Таким чином, виняткова важливість та визначальна роль рішень, що приймаються в сфері корпоративного розвитку, в системі стратегічного планування акціонерного товариства обумовлюється насамперед базовим характером впливу інтересів (окреслюють цільову спрямованість діяльності АТ) учасників корпоративних відносин на визначення кола стратегічних цілей та завдань, прагнення щодо досягнення та вирішення яких виступає основою для формування належного стратегічного набору. При цьому формування стратегії корпоративного розвитку акціонерного товариства як системоутворюючого елементу процесу стратегічного планування пов'язано із необхідністю урахування наступних особливостей встановлення орієнтирів та пріоритетів діяльності АТ.

По-перше, визначення стратегічних цілей акціонерного товариства, що мають знаходити обов'язкове відображення у ієрархії відповідних управлінських рішень, являє собою предмет консенсусу та результат компромісу між найбільш впливовими володарями часток корпоративного контролю. Розподіл корпоративного контролю між впливовими групами та окремими особами, що є учасниками корпоративних відносин, стає відображенням наявної конфігурації владних прав та повноважень, джерелом отримання доступу до яких виступає певна економічна влада, що базується на здатності та можливості щодо забезпечення корпорації (об'єкту корпоративного співробітництва) різного роду стратегічними ресурсами, необхідними для підтримки стабільної діяльності та досягнення позитивної динаміки сталого корпоративного розвитку.

По-друге, параметри та орієнтири комплексу стратегічних цілей розвитку акціонерного товариства в значній мірі залежать від суб'єктивно-рефлексивного усвідомлення відповідними учасниками корпоративних відносин очікуваних результатів співробітництва, що знаходять відображення у передбаченні очікуваного стану АТ та у параметрах економічного вибору зазначених власників стратегічних ресурсів. Отже, формування цільових орієнтирів та пріоритетів стратегії корпоративного розвитку в значній мірі залежить від спрямованості та дієвості регулювання корпоративних відносин

в напрямку впливу на мотиваційні комплекси (спонукальні сили, сформовані на індивідуальному та колективному рівнях), що визначають міру включення учасників до спільної діяльності.

По-третє, характеристики сформованості (чіткості та однозначності, що визначають можливості виявлення шляхів досягнення, а також здатність щодо логічного упорядкування послідовності робіт, спрямованих на досягнення відповідних результатів) та складності (відображення широти кола очікувань, носіями яких виступають учасники корпоративного співробітництва) системи цілей та завдань стратегії корпоративного розвитку має відповідати не тільки наявному розмаїттю умов діяльності АТ, але й наявній конфігурації корпоративних відносин. Такого роду залежність та взаємозв'язок можуть в значній мірі визначати інтенсивність виявлення мотиваційного впливу щодо участі у спільній активності як щодо окремих осіб або груп учасників, так і стосовно корпорації у цілому.

По-четверте, будь-яке нехтування або ігнорування законних (тобто, передбачених вихідними умовами та вимогами угоди щодо заснування корпоративного співробітництва) інтересів, прагнень та очікувань окремих учасників корпоративних відносин неодмінно буде виступати перешкодою щодо стійкості корпоративного розвитку (зокрема, в контексті посилення дієвості відповідних мотиваційних комплексів). Тому в системі стратегічних цілей акціонерного товариства обов'язково мають бути презентовані (відповідно до сформованого балансу розподілу корпоративного контролю та умов базової корпоративної угоди) усі такого роду інтереси або передбачено необхідність формування додаткових компенсаторних механізмів, функціонування яких повинно враховувати відповідне належне посилення мотиваційної підтримки. Негативними наслідками відсутності або обмеження такого роду підтримки може стати або виникнення і загострення корпоративних конфліктів (суперечностей між учасниками корпоративних відносин з приводу представлення та забезпечення певних інтересів в управлінні акціонерним товариством), або навіть відмова (саботаж, припинення співпраці та ін.) учасників від виконання умов базової корпоративної угоди.

Необхідність урахування зазначених ключових особливостей структурної конфігурації та економічного наповнення корпоративних відносин в процесі стратегічного планування розвитку акціонерного товариства визначає суттєве розширення складу вимог щодо розробки та реалізації відповідних управлінських рішень на основі використання належного організаційно-економічного (зокрема, в методичному, інструментальному та процедурному аспектах управління) забезпечення, що у комплексі виступає основою для розбудови окремого механізму корпоративного розвитку акціонерного товариства. Формування та підтримка функціонування складових даного механізму відбувається, з одного боку, в площині статичного упорядкування (ієрархічної структуризації цілей та очікувань, мотиваційних комплексів, моделей та стратегій поведінки, правил та норм співпраці та ін.), а з іншого — в контексті динамічного узгодження та гнучкого збалансування змін в балансі представництва та задоволення інтересів учасників корпоративних відносин

відповідно до ситуативного перетворення умов діяльності акціонерного товариства та розподілу в ньому корпоративного контролю та економічної влади. Таким чином, основними складовими даного механізму є такі: в статичному аспекті – форми та методи рефлексивної ідентифікації та представлення інтересів учасників корпоративних відносин, сформована система цілей і стратегій учасників корпоративних відносин, форми корпоративного співробітництва, критерії та принципи погодження інтересів учасників корпоративних відносин, форми і методи планування корпоративного розвитку АТ, форми і методи управлінського впливу на фактори корпоративного управління, інструментарій управлінського впливу на фактори корпоративного управління, соціокультурне наповнення корпоративних відносин в АТ (положення корпоративної культури); в динамічному аспекті – фактори і ресурси корпоративного розвитку, корпоративні ситуації та корпоративні конфлікти, форми і методи розв'язання суперечностей учасників корпоративних відносин.

Висновки. Корпоративні відносини в економічній сфері являють собою найдосконалішу форму виявлення суспільних зв'язків, здійснення яких передбачає надзвичайно високий рівень осмислення та збагнення суб'єктами (на локалізовано-індивідуальному та колективно-об'єднаному рівнях) власних інтересів та цільових орієнтирів діяльності, а також логічного усвідомлення передумов та вимог, функцій та ролей, форм та методів, процедур та інструментарію забезпечення якнайбільш повної реалізації зазначених інтересів в рамках корпоративного співробітництва. Корпоративний розвиток акціонерного товариства пропонується розглядати як певну діалектичну єдність змін кількісних (розмір акціонерного капіталу; фінансові результати діяльності та обсяги їх дивідендного розподілу; вартість корпоративних прав та ін.), структурних (конфігурація розподілу корпоративного контролю та економічної влади; функціональне наповнення прав та повноважень учасників; зміст та особливості виконання управлінських функцій та робіт в сформованому механізмі управління акціонерним товариством; обсяги відповідальності виконавців і т. і.), якісних (рівень забезпечення очікувань учасників щодо використання отриманих результатів спільної діяльності для задоволення індивідуальних та групових інтересів, а також обсяги отримання низки супутніх соціально-значущих ефектів, що визначають роль та значення певної корпорації в житті суспільства) параметрів корпоративних відносин, перетворення умов та засад здійснення яких призводить до відповідного розширення можливостей щодо збільшення результатів корпоративного співробітництва.

Необхідність урахування особливостей структурної конфігурації та економічного наповнення корпоративних відносин в процесі стратегічного планування розвитку акціонерного товариства визначає суттєве розширення складу вимог щодо розробки та реалізації відповідних управлінських рішень на основі використання належного організаційно-економічного забезпечення, що у комплексі виступає основою для розбудови окремого механізму корпоративного розвитку акціонерного товариства. Формування та підтримка функціонування складових даного механізму відбувається, з одного боку, в

площині статичного упорядкування (ієрархічної структуризації цілей та очікувань, мотиваційних комплексів, моделей та стратегій поведінки, правил та норм співпраці та ін.), а з іншого – в контексті динамічного узгодження та гнучкого збалансування змін в балансі представництва та задоволення інтересів учасників корпоративних відносин відповідно до ситуативного перетворення умов діяльності акціонерного товариства та розподілу в ньому корпоративного контролю та економічної влади.

Напрямки подальших досліджень в сфері обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення системи управління корпоративним розвитком будуть пов'язані із розробкою методичних підходів щодо оцінки якості корпоративного управління в контексті реалізації функцій стратегічного планування в акціонерному товаристві.

1. Ареф'єва О.В., Васюткіна Н.В. Корпоративне управління: еволюція, становлення, розвиток. К.: Ліра-К, 2013. 180 с.
2. Баюра Д. О. Система корпоративного управління в Україні: стан та перспективи розвитку : монографія. Київ : Київ. ун-т, 2009. 288 с.
3. Боковець В.В. Теоретико-методичні засади управління корпораціями: монографія. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 206 с.
4. Воронкова А.Е., Баб'як М. М., Коренев Е.Н., Мажура І.В. Корпоративне управління та культура: монографія. Дрогобич: Вимір, 2006. 376 с.
5. Гераськин М. И. Согласование экономических интересов в корпоративных структурах. М. : ИПУ РАН, 2005. 293 с.
6. Гуцалюк О.М. Формування корпоративної інтеграційної стратегії акціонерного товариства. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2015. № 3(84). С. 40-49.
7. Кизим М.О., Пилипенко А.А., Ялдин І.В. Управління створенням і розвитком видатної корпорації: монографія. Харків: ВД «Інжек», 2007. 208 с.
8. Поважний О. С., Орлова Н. С. Корпоративні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. Донецьк, 2012. 200 с.
9. Попов О.Є. Теоретико-методологічні та концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму корпоративного управління : монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2009. 390 с.
10. Сердюков К.Г. Організація стратегічного управління акціонерним товариством в умовах трансформації корпоративного контролю. Управління розвитком. 2017. № 1-2 (187-188). С. 89-94.
11. Шматько Н.М. Архітектурно-компетентнісне обґрунтування виникнення та забезпечення стійкого розвитку великомасштабних економіко-виробничих систем. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). 2017. № 46 (1267). С. 32-38.
12. Knell A. Corporate Governance: How To Add Value To Your Company: A Practical Implementation Guide. Great Britain: CIMA Publishing, 2006. 337 с.
13. Shaw J.C. Corporate Governance and Risk: A Systems Approach. – Wiley, Wiley Finance. 2003. 212 p.
14. Smith R.C. Governing the Modern Corporation: Capital Markets, Corporate Control, and Economic Performance. Oxford University Press, USA, 2005. 336 p.
15. Teece D.J. Dynamic capabilities and strategic management. New York: Oxford University Press, 2009. 299 p.

-
1. Arefieva O.V., Vasiutkina N.V. Korporatyvne upravlinnia: evolutsiia, stanovlennia, rozvytok. K.: Lira-K, 2013. 180 s.
 2. Baiura D. O. Systema korporatyvnoho upravlinnia v Ukraini: stan ta perspektyvy rozvytku : monohrafiia. Kyiv : Kyiv. un-t, 2009. 288 s.
 3. Bokovets V.V. Teoretyko-metodychni zasady upravlinnia korporatsiiamy: monohrafiia. K.: Kondor-Vydavnytstvo, 2016. 206 s.

4. Voronkova A.E., Babiak M. M., Koreniev E.N., Mazhura I.V. Korporatyvne upravlinnia ta kul'tura: monohrafiia. Drohobych: Vymir, 2006. 376 s.
5. Heraskyn M. Y. Sohlasovanye ekonomycheskykh ynteresov v korporatyvnykh strukturakh. M. : YPU RAN, 2005. 293 s.
6. Hutsaliuk O.M. Formuvannia korporatyvnoi intehratsiinoi stratehii aktsionernoho tovarystva. Derzhava ta rehiony. Seriya : Ekonomika ta pidpriemnytstvo. 2015. № 3(84). S. 40-49.
7. Kyzym M.O., Pylypenko A.A., Yaldin I.V. Upravlinnia stvorenniam i rozvytkom vydatnoi korporatsii: monohrafiia. Kharkiv: VD «InzhEK», 2007. 208 s.
8. Povazhnyi O. S., Orlova N. S. Korporatyvni vidnosyny v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku: monohrafiia. Donetsk, 2012. 200 s.
9. Popov O.Ie. Teoretyko-metodolohichni ta kontseptualni zasady formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu korporatyvnoho upravlinnia : monohrafiia. Kharkiv: VD «INZhEK», 2009. 390 s.
10. Serdiukov K.H. Orhanizatsiia stratehichnoho upravlinnia aktsionernym tovarystvom v umovakh transformatsii korporatyvnoho kontroliu. Upravlinnia rozvytkom. 2017. № 1-2 (187-188). S. 89-94.
11. Shmatko N.M. Arkhitekturno-kompetentnistne obgruntuvannia vynyknennia ta zabezpechennia stiikoho rozvytku verykomasshtabnykh ekonomiko-vyrobnychykh system. Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» (ekonomichni nauky). 2017. № 46 (1267). S. 32-38.
12. Knell A. Corporate Governance: How To Add Value To Your Company: A Practical Implementation Guide. Great Britain: CIMA Publishing, 2006. 337 s.
13. Shaw J.C. Corporate Governance and Risk: A Systems Approach. – Wiley, Wiley Finance. 2003. 212 p.
14. Smith R.C. Governing the Modern Corporation: Capital Markets, Corporate Control, and Economic Performance. Oxford University Press, USA, 2005. 336 p.
15. Teece D.J. Dynamic capabilities and strategic management. New York: Oxford University Press, 2009. 299 p.